

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

מטות

(חלק יח — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות — שבוע פרשת מטות (אה"ק) יחיד תמוז;
(בכל העולם) מטות-מסעי, כה תמוז — ב מנחם-אב, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מטות ב

לכן, במלחמת סיחון ועוג? ובנידון זה לא נוכל לתרץ כמו בנוגע לדין הגעלה, שבמלחמת סיחון ועוג אפילו „קדלי דחזירי אשתרי להו“, כי הטעם לטבילת כלים אינו מחמת האיסור הבלוע בכלי – שהרי גם כלים חדשים של נכרים צריכים טבילה? (– אלא הטעם הוא (כדאיתא בירושלמי*) „לפי שיצאו מטומאת הנכרי ונכנסו לקדושת ישראל“.

ואעפ"פ שכתב הרמב"ן לעיל בסמוך ממש: „ולבי מהרהר עוד לומר שהטבילה הזו מדבריהם, והמקרא אסמכתא עשו אותו“ – מכל מקום אינו מובן: (א) הלא הרמב"ן חתם דבריו – „וזה צריך תלמוד“, היינו שנשאר בספק ואפשר שהטבילה היא מדאורייתא; (ב) אף אם ה„מקרא“ אינו אלא אסמכתא, עדיין יש להקשות: מדוע קבעה התורה (את הפסוק שממנו נלמדת) אסמכתא זו במלחמת מדין ולא במלחמת סיחון ועוג? (ג) ובכל אופן: למה לא העיר על כך הרמב"ן מאומה?

א. בפרשה! שבה נצטוו בני ישראל על דיני הגעלת כלי מדין – הקשה הרמב"ן: למה נאמר הצייווי על הגעלת כלים רק במלחמת מדין ולא קודם לכן, במלחמת סיחון ועוג, אשר אף מהם לקחו בני ישראל שלל³ (ובודאי היו גם כלים בין השלל)? ותירץ הרמב"ן, שארץ סיחון ועוג „מנחלת ישראל היא והותר להם כל שללם אפילו האיסורים. . ואמרו רבותינו⁴ קדלי⁵ דחזירי אשתרי להו אבל מדין לא היה משלהם ולא לקחו את ארצם רק לנקום נקמתם. . ולכך נהג האיסור בכליהם“.

והקשו⁶ מפרשים⁶ על כך: בפרשה זו נצטוו בני ישראל לא רק על דיני גיעולי כלים של נכרים, אלא גם על טבילת כלים של נכרים, כפי שהביא רש"י כאן, ואף הרמב"ן עצמו האריך כאן בזה – ואם כן, למה לא נצטוו על טבילת כלים קודם

1) פרשתנו לא, כא ואילך.

2) שם, כג.

3) דברים ב, לה.

4) חולין יז, א.

5) בחולין שם: כתלי.

6) לאחר זמן בא לידי ספר „טבילת כלים“ (אה"ק. תשל"ה) בו מלוקט מראשונים ואחרונים – ושק"ט שם – בכוכ"ב ענינים שבאו לקמן (בפנים ובהערות), ובפרט במבוא שם בסופו ובפ"ג הערה ד.

6) מהם: חת"ס עה"ת כאן. שו"ת שו"מ מהד"ת ח"ד סו"ס יז. הגאון מטשעכנאו והובא בכלי חמדה פ' תצא (כא, יא. אות ו'). שם פ' ואתחנן (ו. י. אות ב'). שו"ת ערוגת הבושם חיו"ד סקכ"ג. שו"ת הר צבי יו"ד סקט"ט. ועוד.

7) ע"ז עה, ב. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פי"ז ה"ג („שלא נשתמש בהן כל עיקר“). טושו"ע יו"ד ר"ס קכ.

8) ע"ז בסופה.

9) ובריטב"א לע"ז שם כ' בשם הרמב"ן: טבילה זו מדאורייתא היא דלא משמע דליהו הני קראי אסמכתא דרבנן כו'. אבל בחי' הרמב"ן (השלם. ירושלים, תשל"ה) שם: וי"ל דטבילה זו גזיה"כ כו' א"נ אסמכתא. – וראה לקמן הערה 30.

ב. לכאורה היה אפשר לבאר¹⁰:

ידוע שלא כל המצוות ניתנו מיד במתן תורה; כמה מצוות נאמרו בזמן מאוחר יותר, ואפילו בשנת הארבעים, על-דרך¹¹ פרשת נחלות¹² שנתחדשה בזמן מאוחר ע"י בנות צלפחד (ועוד);

וממילא אין כל מקום להקשות למה לא נאמר הציווי על טבילת כלים לפני כן (במלחמת סיחון ועוג) – כי רק במלחמת מדין הגיע זמנו של ענין זה להתחדש, ועל-דרך „ניתנה תורה ונתחדשה הלכה“¹³.

ומה שאעפ"כ הקשה הרמב"ן בנוגע לגיעולי נכרים, הרי זה משום שבהכרח לומר שדין איסור בלוע – שהנבלע (מדבר איסור) בכלי אסור ואוסר את הכלי – כבר התחיל קודם לכן¹⁴, לפני מלחמת מדין:

כבר נאמר בתורה לעיל (בפרשת צו¹⁵) „וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר ואם בכלי נחושת בשלה ומרק ושוטף במים“, ופירש רש"י שם: „ישבר, לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר כו“; „ומרק ושוטף, לפלוט את בליעתו כו“ – הרי שעל איסור בלוע כבר נצטוו לפני כן¹⁶; וכיון שכך,

מקשה הרמב"ן מדוע רק במלחמת מדין נאמר הציווי על דיני גיעולי נכרים, ולא בפעם הקודמת שהגיעו לרשות בני ישראל כלים הצריכים גיעול – במלחמת סיחון ועוג.

אמנם, עדיין אין הדבר מחוור: כיון שהרמב"ן עוסק בדבריו בשני הדברים, הן בגיעולי נכרים והן בטבילה, היה לו על-כל-פנים להזכיר בקיצור את החילוק הנ"ל ביניהם (אשר מטעם זה הקשה רק על גיעולי נכרים ולא על טבילה).

ועל-דרך-זה – ויתירה מזה – אינו מובן בתירוציהם של כמה מפרשים בטעם שהציווי על טבילת כלים לא נאמר במלחמת סיחון ועוג: בנוסף על הדוחק שיש בכל אחד מהתירוצים בכמה פרטים (ואכ"מ), שאלה כללית יש כאן – למה לא עמד הרמב"ן על קושיא זו?

ג. ויובן בהקדים שתי תמיהות נוספות בענין טבילת כלים:

א) ידוע מ"ש הנודע-ביהודה¹⁷ והחתם-סופר¹⁸, שבמכירת חמץ לנכרי קודם הפסח לא ימכור את הכלים החמוצים, שאם מוכרם צריך להטבילם כשחוזר וקונה אותם מהגוי לאחר חג הפסח¹⁹;

אבל בנוסף שטר המכירה של אדמו"ר הזקן²⁰ כתוב בזה הלשון:

10 וראה גם כלי חמדה פ' ואתחנן שם. שו"ת הר צבי שם.

11 אבל אינו דומה ממש, כי נחלות וכיו"ב לא ה' נוגע קודם לזה, משא"כ גיעולי נכרים.

12 פינחס כו, ו ואילך.

13 שבת קלה, סע"א.

14 ולהעיר מפרש"י כאן (פסוק כא):

ונתעלמה ממנו כו'.

15 ג, כא.

16 ודוחק לומר דקס"ד שזה חידוש בקדשים,

ולכן ה' צ"ל עוד ציווי בנוגע לגיעולי נכרים.

17 בשו"ת שיבת ציון סי"א.

18 שו"ת או"ח סי' קט.

19 וראה שד"ח אס"ד מערכת חמץ ומצה סי'

ט' אות כו. דרכי תשובה ליו"ד שם סק"צ. שו"ת

יד יצחק ח"ב סי' קסא.

20 בהלכות מכירת חמץ שבסוף הל' פסח.

ואם כן, הדרא קושיא לדוכתה.

ובהכרח לומר, שאע"פ שכלי סעודה (שיש עליהם חמץ בעין) נכללים במכירה לנכרי, מכל מקום לשיטת רבינו הזקן אינם צריכים טבילה.

(ב) אחד הטעמים²⁵ למנהג אכילת מאכלי חלב (ביום ראשון ד) חג השבועות הוא, לזכר מאכלי חלב שאכלו ישראל ביום מתן תורה; כיון שנצטוו ישראל על מצות שחיטה, כמו על רוב המצוות ככולן, בזמן מתן תורה, הרי מיד נאסרו כל מאכלי וכלי הבשר שהיו ברשותם, כיון שלפני מתן תורה לא היו בני זביחה, וממילא נאסר להם עתה לאכול כל מאכל ותבשיל של בשר [וגם] לא יכלו לשחוט בהמות ולהכשיר כליהם ביום מתן תורה, כי „דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה“^[26], והוכרחו לאכול רק מאכלי חלב.

ולכאורה אפשר להקשות על זה: איך הותר להם לאכול מאכלי ותבשילי חלב? ודוחק גדול לומר שאכלו רק „חמאה וחלב“, אבל לא תבשילין. ועוד – דאם כן היה צריך להיות רמז לזה במנהג שנוהגים עכשיו. ובכל אופן – הרי תחילה היו חייבים להגעיל גם את כלי החלב שלהם, שנאסרו מחמת העדר הזהירות קודם לכן מלבשל בהם בשר (או תערובת בשר בחלב)?

אלא שזו אינה קושיא, כי מסתבר לומר שבצאתם ממצרים ובידעם אשר „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון

„וכן כלים מחומצים שיש עליהם חמץ בעין“, והיינו שגם הכלים נמכרים לנכרי, ואעפ"כ לא מצינו בדברי רבינו הזקן שצריך לטבול את הכלים אחר הפסח²¹. ומעשה רב – שאין טובלין אותם.

ובשערה הכולל²² תירץ, דכיון שכתב רבינו הזקן „כלים מחומצים“ שיש עליהם חמץ בעין, והרי הדין²³ הוא ש„כל הכלים שאינו רוצה להכשירן כו' צריך לשפשפן כו' ולהדיחן כו' שלא יהא חמץ ניכר בהן“, הרי ממילא נמצא, ש„כלי סעודה לא נמכרו כלל“ (שהרי הם נקיים מחמץ בעין) – ורק כלי סעודה צריכים טבילה²⁴.

אבל אין תירוץ זה מובן: הדין ש„צריך לשפשפן“ קאי על כל הכלים, וכיון שהכלים שצריך לשפשפן אינם נכללים (לשיטתו של שערה הכולל) במכירה – אם כן מה הם הכלים (הנזכרים בשטר המכירה) שנמכרים עם החמץ?!

ועל כרחק צריך לומר, ששטר המכירה בא להוציאם מרשות הישראל – אם מאיזו סיבה לא שפשף אותם.

(21) בשד"ח שם מתרץ „כיון שדעת הקונה והמוכר שלא יתקיים המקח הזה לעולם ולא נקרא שם בעלים הנכרי על הכלים הללו כו'“. אבל ראה בארוכה שו"ת יד יצחק שם שדוחה תי זה. ושם מסיק, שלהדיעות שמכירת חמץ הוי הערמה אי"צ טבילה, משא"כ אם הוי מכירה גמורה, עיי"ש. וראה לקמן הערה 47.

(22) להרא"ד לאוואוט. נדפס גם בהוספות לשו"ע אדה"ז שם (הוצאת קה"ת) מט, א (תשב, א).

(23) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תנא.

(24) ע"ז שם. רמב"ם הל' מאכא"ס שם. טור ושו"ע י"ד שם.

(25) בס' גאולת ישראל (לעמבערג, 1864).

(26) שבת פו, ב. אבל ראה בארוכה לקו"ש ח"ח שיחה ג' לפ' נשא (בנוגע לשבת שבו ניתנה תורה), ובהערות *47, 48 שם.

ואם כן הדרא קושיין לדוכתה: איך הותר להם להשתמש בכלי החלב שלהם ללא טבילה?³²

ד. כמו שנתבאר פעמים רבות, אפשר ללמוד מפירוש רש"י על התורה „ענינים מופלאים”³³ גם על־דרך ההלכה; ואע"פ שרש"י מפרש „פשוטו של מקרא”, ומזה מובן שאין לפסוק הלכה למעשה מעניני ההלכה הנלמדים מפירוש רש"י על־דרך הפשט³⁴ — מכל מקום, בכמה מקומות הביא רש"י ענינים (שלא מדעת עצמו, אלא) בשם „רבותינו דרשו” (וכיוצא בזה); ומזה מובן, שאף שזהו דרש הנוגע ל„פשוטו של מקרא” (ועל כן הביאו רש"י בפירושו), הרי הוא הולם גם את אופן הלימוד של „ורבותינו דרשו” — לימוד על־דרך ההלכה.³⁵

וכן הוא גם בנידון דידן, שהביאור בכל הנ"ל יובן מפירוש רש"י בפרשתנו על אתר:

תשובה י"ד שם סק"ד) שהניח בצ"ע אם כלים של גר המתגייר צריכין טבילה.
(32) ואין לומר שטבולו הכלים שלהם — כי: א) לא אשתמיט בשום מקום לומר שעשו זה. ב) פלוגתא (ראה שו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח סשכ"ג ס"ז (ח)) אם מותר להטביל כלים חדשים בשבת. ובשו"ע אדה"ז שם: ואם א"א כו' לא יטביל כו'. — והרי קיים א"א (ובמילא גם כו"כ מיו"ח) גם מצות דרבנן.
גם דוחק לומר שהשתמשו בכלים שאי"צ טבילה (כלי חרש וכיו"ב) — דא"כ ה"י צ"ל נרמז זה (או כיו"ב) בהמנהג דאכילת מאכלי חלב.
(33) ל' השל"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).
(34) וגם בפירושו על הש"ס — ידוע דרש"י פירשן ולא פסקן (יד מלאכי כללי רש"י אות ב). שד"ח (כרך ט') כללי הפוסקים ס"ח אות ט'.
(35) וגם בנוגע לפי' על הש"ס — ראה שד"ח שם דלאו בכ"מ אמרינן דרש"י לאו פסקן.

את האלקים על ההר הזה”²⁷, נזהרו בני ישראל (במצוות, וגם) באיסור בשר בחלב²⁸, וממילא היו להם כלים מיוחדים למאכלי חלב, והם לא נאסרו ממאכלי בשר (או מבשר בחלב).

[ובנוסף לזה: ישנם כלים מסוימים שאינם ראויים (מחמת צורתם) אלא למאכלי חלב].

אבל עדיין אינו מובן: הן אמת שלא הוצרכו להגדיל את הכלים כי לא היתה בהם בליעת איסור, אבל, כיון שבזמן מתן תורה נכנסו ישראל לכלל קדושת ישראל²⁹ (בלשון הירושלמי הנ"ל), הרי מהאי טעמא היה להם לכאורה לטבול את כליהם³⁰ שהיו ברשותם לפני זה, כאשר עדיין לא היו בקדושת ישראל³¹,

(27) שמות ג, יב. וראה ר"ן סוף פסחים בשם „הגדה”.

(28) ראה (בנוגע לאברהם) מדרול"ל עה"פ וירא ית, ת. וראה (לענין מאכלות אסורות בכלל) פרש"י תולדות כז, ג (מב"ר פס"ה, יג). חולין צא, א. ועוד,

אלא שאעפ"כ לא יכלו לאכול משחיתתם דלפני מ"ת, מכיון שאז לא היו ברי זביחא. אבל להעיר, דבס' גאולת ישראל שם משמע, שהכלים נאסרו מ„בשר נחירה ובהמה טמאה”.
(29) ראה כריתות ט, א.

(30) גם ההדיעות דטבילת כלים היא רק מדרבנן, הרי קיים אעפ"ה גם מצות דרבנן (ראה פרש"י תולדות כו, ה), שמוה מובן גם בנוגע לבדו"ד (כמש"נ (וירא ית, יט), „למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרייו גו"ו). ובפרט שלרוב הדיעות טבילת כלים היא מה"ת (הדיעות בזה — ראה שד"ח כללים מערכת ט"ח כלל ב'. וראה שם, דדעת רוב הפוסקים דהיא מה"ת. וכן פסק אדה"ז בשו"ע או"ח סי' קנט סכ"א. סי' שכג ס"ח. וראה הדיעות בפרטיות בס' טבילת כלים הנ"ל במבוא אות ג').

(31) אבל להעיר מס' חדרי דיעה (מובא בדרכי

ה. ויובן בהקדים הדיוק בלשון רש"י: לגבי גיעול כתב רש"י שפעולתו היא „לטהרם מן האיסור” (וכן הוא פירוש „חטוי” – „לפי פשוטו” – „לטהרן מן הטומאה”), משא"כ בטבילה כתב הלשון „להכשירן מן האיסור”. וי"ל שבשינוי לשון זה³⁸ (בהמשך אחד) בין הגעלה („לטהרם”) לטבילה („להכשירן”), מבאר רש"י את החילוק שבין הגעלה לטבילה:

גדר „טהרה” שייך רק בדבר שיש בו טומאה^{38*} או איסור, ולכן נקראת ההגעלה – המוציאה את מציאות האיסור הבלוע בכלי – „לטהרם מן האיסור”;

ואילו „להכשירן” הוא כמו לשון הכנה (על-דרך „הכשר מצוה”): הכלי נעשה מוכן ומוכשר להשתמש בו; כלומר, פעולת הטבילה אינה להוציא את מציאות האיסור מן הכלי – כי זה כבר נעשה ע"י ההגעלה, ויתכן גם שמלכתחילה לא היה בו כל איסור – אלא כדי לעשות את הכלי מוכשר להשתמשות (של ישראל) המושללת מאיסור, מהאפשרות והעולוליות לאיסור: כשהכלי הוא ברשות נכרי, הרי אפילו כשלא השתמש בו באיסור בפועל, מכל מקום ישנה האפשרות שיעשה כן³⁹. ולכן, משעובר הכלי לרשות ישראל, להשתמשות שבה אין אפילו האפשרות של שימוש בדבר

בהביאו את ענין טבילת הכלים (על הפסוק „אך במי נדה יתחטא”) כתב: „לפי פשוטו חטוי זה לטהרו מטומאת מת, אמר להם, צריכים הכלים גיעול לטהרם^{35*} מן האיסור וחטוי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו³⁶ מכאן שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה כו”.

ומובן מפירוש רש"י, אשר (לשיטתו) ענין טבילת כלים שייך לאיסור („להכשירן מן האיסור”)³⁷.

אך קשה: הלא הדין הוא שגם כלים חדשים צריכין טבילה, אע"פ שאין בהם בליעת איסור, וכמבואר בגמרא³⁶: „דהא ישנים וליבנן כחדשים דמו ואפילו הכי בעי טבילה”. ויתירה מזו: רש"י בעצמו פירש סיום הפסוק הנ"ל „וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים”. „וכל אשר לא יבוא באש – כל דבר שאין תשמישו ע"י האור . . ולא בלעו איסור”; „תעבירו במים – מטבילו ודיו כו”’. ואם כן, כיון שהכלים „לא בלעו איסור”, איך יתכן לומר שצריכין טבילה „להכשירן מן האיסור”?

^{35*} כן הוא בכל הדפוסים שראיתי – במ"ם, אף שתיכף לאח"ז: „לטהרן”, „להכשירן” – בנו"ן. ³⁶ ע"ז שם.

³⁷ וראה גם רמב"ם הל' מאכא"ס שם סה"ה: „הוסיף לו טהרה אחר עבירתו באש להתירו מגיעולי עכו"ם”. ובח"מ שם מפרש דתיבות אלו קאי על „עבירתו באש” – אבל ראה פיה"מ סוף ע"ז: וכשיטבלו כו' הם טהורים לענין האיסור והמוותר ג"כ מוסף על ענין טומאה וטהרה.

וראה בדברי שאול ליו"ד שם, שלדעת הרמב"ם ב' ענינים בטבילת כלים: א) מן התורה היא משום גיעולי עכו"ם (דאף שיצא ע"י ליבון וכדו' בכ"ז להשתמש בו בקביעות צריך טבילה). ב) מדרבנן יש בה גם משום טומאה וטהרה, כבירושלמי (וכלים חדשים חייבים בטבילה רק מדרבנן). ואכ"מ.

³⁸ אפילו את"ל דבכלל גם גבי הגעלה י"ל הלשון „הכשר” (בברמב"ן כאן. ובכ"מ) – השינוי בזה כפרש"י מוכח כפנינים.

^{38*} להעיר גם מ„טהר יומא” (ריש ברכות).

³⁹ להעיר מדין ד„כל שהוא מקבל טומאה כו' אין מסככין בו” (סוכה יא, א). וכמה כיו"ב.

ו. ע"פ כל הנ"ל יתורצו שלש התמיהות הנ"ל – (א) למה הקשה הרמב"ן רק על גיעולי נכרים ולא על טבילת כלים? (ב) למה אין צריך לטבול את הכלים של חמץ שנמכרו לנכרי במכירת חמץ? (ג) איך הותר לבני ישראל להשתמש בכליהם (של חלב) תיכף לאחר מתן תורה, לפני טבילה?

(א) דברי הרמב"ן כאן באים בהמשך לפירוש רש"י, שהרי העתיק, "לשון רש"י" (על הפסוק, "וכל אשר לא יבוא באש") ופלפל בה, ורש"י כתב שטבילה היא כדי, "להכשירן מן האיסור" –

איסור^{39*}, צריך הכלי טבילה, "להכשירן מן האיסור"⁴⁰.

[ודוגמא בעניננו – הציווי בנוגע לנשי מדין, "וכל אשה יודעת איש גוי הרגו"⁴¹, המכוון לא רק לאלו שהדבר היה בהן בפועל, אלא, כפירוש רש"י, גם למי שהיתה, "ראויה להבעל אע"פ שלא נבעלה".]

ולכן גם כלים חדשים (ואלו שתשמישן בצונן) צריכין טבילה – אע"פ שלא בלעו איסור – כי בזה גופא שהיו ברשותו של נכרי נעשו, "ראויים" לענין האיסור⁴².

369

וממילא, לא הוצרך הרמב"ן להקשות על טבילה בפני עצמה, שכן תירוצו לגבי הגעלה – שבמלחמת סיחון ועוג אפילו, "קדלי דחזירי אשתרי להו"⁴³ – כחו יפה גם לגבי

(39*) להעיר ממרו"ל: אטו ברשיעי עסקינן (יומא ו, א).

(40) ויש להמתק עפ"י סברת הצפ"נ (הל' מאכא"ס שם ה"ג) דרך אם העכו"ם עשה זה עבורו לסעודה אז חייב טבילה מן הדין אבל אם עשאן לסחורה י"ל דאין עליהם שם כלי סעודה כלל כו'.

אבל עיין המשך דבריו שם. אבני נזר חיו"ד סק"ו (ושם, דכלי סעודה, היינו שישתמש בה ישראל בצורכי סעודה).
(41) פרשתנו לא, יז.

(42) וראה ריטב"א לע"ז שם: "כלי סעודה כו' פי' ומשום דסופן להשתמש באיסור ויצאו לקדושה הצריכם הכתוב טבילה אף בחדשים כו'". ולהעיר, דמלשונו משמע שהטומאה היא לא משום שהכלי נמצא ברשות העכו"ם, כ"א מצד זה שראוי לבליעת איסור (ועד שבסופו ודאי שיבלע איסור), ולכן היא רק בכלי סעודה. וכן מוכח במאירי לע"ז שם, דהטבילה היא, "על שיוצאין מטומאת גיעול קדושת מאכלות". ועיי"ש, שלכן טבילה צ"ל, "אחר שהוכשרו שאם אתה מטבילן עד שלא הוכשרו האיך הם נכנסים לקדושה ועדיין אינן ראויין לה נמצא הכלי טובל ושרץ בידו". וי"ל דמפרשים כן גם דעת הירושלמי. וראה רשב"א (בתורת הבית בית ד' ריש שער ד') שלמד דין הנ"ל (שטבילה צ"ל לאחרי הכשרו) ממה ש, מפרש בירושלמי שצריך להטביל לפי שיצאו כו' (ועד"ז מוכח בריטב"א שם לפני ד"ה

תנא וכולן). ודלא כבט"ז יו"ד ר"ס קכא. וראה תוד"ה מגעיל ע"ז שם. ועפ"י אין פלוגתא בין הירוש' והבבלי (ראה בנוגע לחתיכות כסף לעשות מהן כלים האם צריכין טבילה (כפי' הפנ"מ שם. משא"כ הרידב"ז שם. שו"ת חת"ס יו"ד סק"ד); והבבלי (ע"ז שם) ד, כלי סעודה אמורין בפרשה, שלכן, "זוזא דסרבלא" אי"צ טבילה, ה"ה לחתיכות כסף (וכפסק הרמ"א יו"ד סק"ב ס"י). ו, כלי סעודה דוקא – אינו גזה"כ כ"א מפני שראויין לבליעת איסור.

(43) הביאור לדעת רש"י (בפשוטו של מקרא) למה לא נצטוו על הגעלה במלחמת סיחון ועוג – שהרי הענין ד, "קדלי דחזירי אשתרי להו" לא נזכר כלל בפש"מ – י"ל בפשטות: הדין דבליעת איסור ה"י מכבר כמ"ש בפ' צו (כנ"ל בפנים ס"ב), ולא הוצרך להזהיר ע"ז במלחמת סו"ע; משא"כ במלחמת מדין שלא היתה ע"י משה (וגם הנהגתם לא היתה כדבעי עד ש,ויקצוף משה גוי"), הוצרך להזהיר ע"ז עוה"פ.

ובפשטות עוד יותר (ויתורץ גם למה לא נצטוו על טבילת כלים במלחמת סו"ע): פרשת

טבילה: כיון שבמלחמת סיחון ועוג לא היה כלל גדר, „איסור“ (שהרי אפילו „קדלי דחזירי אשתרי להו“), ממילא לא היה כל מקום גם לאפשרות של איסור „להכשירן מן האיסור“⁴⁴.

הוא כעין הערמה, אלא שלגבי איסור חמץ גם זה מספיק]; וכיון שהמכירה היא באופן שאין לגוי האפשרות להשתמש בכלים, לפיכך אין הם צריכים טבילה „להכשירן מן האיסור“⁴⁸ [ואם השתמש הגוי בכלים – הרי חל עליהם חיוב הגעלה, ולא רק חיוב טבילה⁴⁹].

(ב) במכירת חמץ: אע"פ שמוכרים את החמץ והכלים החמוצים לנכרי, ומוסרים לו אפילו את המפתחות של החדרים שהחמץ והכלים נמצאים בהם⁴⁵, מכל מקום המכירה היא באופן שידוע מלכתחילה שמיד לאחר הפסח יחזרו לרשות ישראל; ואין זה שכיח כלל⁴⁶ שהנכרי ישתמש בפועל בחמץ ובכלים הנמכרים [עד שכתבו כמה מהאחרונים⁴⁷, שכל ענין מכירת חמץ

(ג) במאכלי חלב בחג השבועות: כפי שנתבאר לעיל, נשמרו בני ישראל מאיסור בשר בחלב לפני מתן תורה, ואם כן, הרי לא זו בלבד שלא היה בכלי החלב שלהם שום בליעת איסור בפועל, אלא יתירה מזו: לא היתה בהם אפשרות לכך, ולכן לא היו כליהם (של חלב) צריכים טבילה, כי לא היה שייך בכלים אלו ענין „להכשירן מן האיסור“.

(משיחת ש"פ נשא תשל"ו)

גיעו"נ (כאן) באה רק בשביל החידוש (להעביר חלודה, טבילה ועוד) – ועפ"ז יתורץ למה לא הזהירום דכלי חרס ישבר – והחידוש נתחדש אך עתה, ע"ד הנ"ל בפנים ס"ב.

(44) ברמב"ן שהובא בריטב"א לע"ז שם: דשמא הכא גזרת מלך היא משום מעלה שעשאה בטבילת גר. ובח"י הרמב"ן (השלם הנ"ל): והטעם לזה שהצריך הכתוב טבילה זו לפי שיצאו מטומאת הגוי ונכנסו לקדושת ישראל עד שפלטו גיעולי הגוים. ומזה שכ' (ברמב"ן השלם שם) שאין טבילה זו עולה להם אלא לאחר הכשירן, וכן מסוים לשונו „עד שפלטו גיעולי הגוים“, משמע דס"ל, (בדעת המאירי כו). וכנ"ל הערה 42 (בדעת המאירי כו).

(45) שו"ע אדה"ז או"ח סתמ"ח ס"ג.
(46) וי"ל שהוא ע"ד (ולא ממש) דהכלל התורה על הרוב תדבר (מו"נ ח"ג פל"ד), אזלינן בתר רובא (חולין יא, רע"א. וש"נ), אפילו ר"מ לא חישי למיעוטא דמיעוטא (יבמות קיט, ב. וש"נ), רוב ענין החזקות ועוד. ואכ"מ.

(47) נסמנו בשד"ח מערכת חו"מ שם אות טו. אבל לא כ"ה שיטת אדה"ז – ראה הלכות מכירת חמץ לאדה"ז (בסוף הל' פסח) בתחילתו דחמץ הנמכר אינו בכלל ביטול כו'. שו"ת הצ"צ או"ח

ס"י מח (נעתק בהוספות לשו"ע אדה"ז שם ע' 42 [[1348].

אבל גם לשיטת אדה"ז – ראה שו"ת הצ"צ שם, (ד"ק) אין זה הערמה האסורה מכיון שמדינא הקנין קיים כו", וכיון „שזהו דרך מקח וממכר אין ההערמה ניכרת“ (אבל שם מסיים: „רעוי"ל ועי"ר דאחר .. ערב קבלן .. אין זה הערמה“). ובפסקי דינים לאו"ח סתמ"ח (לב, ד. נעתק בהוספות שם כג, א [תרעו, א]), „דהמכירה היא רק לצורך הפקעת איסור כו". ואכ"מ.

(48) וי"ל דהנובי"ו והחת"ב שמצריכים להטביל הכלים שנמכרו להנכרי עם החמץ, ס"ל דכיון שביכולת הנכרי להשתמש בהכלים וע"פ תורה אסור למנעו מזה – ה"ז אפשריות דבליעת איסור אף שאינו שכיח כלל.

(49) וי"ל שגם אז לא יצטרכו טבילה, דטבילת כלים חידוש הוא (דאינו בכלי חרס וכו'), ואין לנו אלא במקום שמפורש הוא, ולא באופן דלא שכיחי כלל.

ועפ"ז א"צ לדחוק ולחדש דפליגי בזה על הנ"ל דס"ל דאין טובלין מפני שאינה מכירה גמורה.